

Az Intézményes Forradalmi Párt (PRI) térvesztése – az 1988-as, 1994-es, 2000-es és 2006-os választások tükrében

Szente-Varga Mónika*

Abstract Based primarily on election campaigns, public opinion surveys (Consulta Mitofsky, Latinobarometro) and the official election results, this study analyses how and to what extent the Institutional Revolutionary Party, that governed Mexico for more than 70 years, has lost power. To what extent can the elections of 2000, that changed the political system, be considered as a break with the past or part of an on-going process? Why did the PRI achieve the worst election results in its history in 2006? What new political dividing lines were formed in Mexico after the disappearance of the hegemony of the PRI? What can we expect at the 2012 presidential elections?

Keywords Mexico • elections • politics • political parties • PRI

Absztrakt Választási kampányok, közvélemény kutatások (Consulta Mitofsky, Latinobarometro) és a hivatalos választási eredmények segítségével a tanulmány azt elemzi, hogy az 1920-es években megalakult, később nevét PRI-re változtató politikai erő, amely több mint 70 éven át kormányozta Mexikót, hogyan illetve milyen mértékben szorult ki a hatalomból. Mennyire tekinthető a 2000-es rendszerváltás a múlttal való szakításnak, törésnek, illetve egy folyamat részének? Miért szerepelt a PRI még rosszabbul 2006-ban? Milyen új politikai választóvonalak jöttek létre Mexikóban a PRI hegemoniájának szétfoszlásával? Mi várható 2012-es elnökválasztásokon?

Kulcsszavak Mexikó • választások • politika • pártok • PRI

Előzmények

Az Intézményes Forradalmi Párt eredete 1929-re nyúlik vissza, amikor is Nemzeti Forradalmi Párt néven alakult meg. Később hívták a Mexikói Forradalom Pártjának, majd 1946-ben kapta meg aktuális elnevezését. Az Intézményes Forradalmi Párt, spanyolul *Partido Revolucionario Institucional*, gyakori rövidítése a PRI. RIP, azaz *rest in peace* [nyugodj békében], mondja a betűk felcserélésén alapuló szöveg, amely a politikai humor reneszánszát hozó 2012-es választások előtt kapott szárnyra. Tény-

---

* Pannon Egyetem, Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar, Veszprém
E-mail: szevamani@gmail.com

leg eltűnhet Latin-Amerika tökéletes diktatúráját¹ irányító és Mexikó 20. századi történetét meghatározó párt? A tanulmány erre a kérdésre keresi a választ, az utóbbi két évtized elnökválasztási eredményeinek elemzésével.

„Azért hozták létre, hogy megtartsa a hatalmat, nem azért, hogy elnyerje,”² – írta Héctor Aguilar Camín (1946–) mexikói író és történész a PRI-ről. Mexikó elnökei mintegy hét évtizeden át ennek a pártnak a soraiból kerültek ki. Ez azért volt lehetséges, mert az elnökválasztásokon nem volt valódi verseny, sőt a párton belül sem. Kialakult az a gyakorlat, hogy a hivatalban levő elnök kijelöli az utódját. Ez volt az úgynevezett *dedazo* [dedo=ujj], amellyel csak Ernesto Zedillo elnök szakított a 2000-es választások előtt.

A PRI hatalmának eróziója 1968-ban kezdődött meg. A mexikóiak többsége 1968-ra nem mint a mexikói olimpia esztendejére emlékszik, hanem mint a diáktüntetések és a tlatelolcói mérszárlás³ évére. Tömegek ábrándultak ki a PRI-ből. Nem túlzás itt választóvonalat húzni; egy 1968 előtti és egy 1968 utáni Mexikóról beszélni. Az erőszak illetve az olajválságig tartó gazdasági sikerek azonban egy ideig még a felszín alá tudták nyomni az elégedetlenséget. Utóbbi a nyolcvanas években tört fel újra az adósságválság és általánosságban a gazdasági problémák miatt, és azért, mert a kormány nagyon erőtlenül reagált az 1985-ös földrengésre. Nemcsak a PRI támogatottsága csökkent, hanem a párton belül is véleménykülönbségek alakultak ki. A reformszárny kilépett, s ennek vezetője, Cuauhtemoc Cárdenas⁴ független jelöltként indult az 1988-as elnökválasztásokon. A hivatalos jelöltnek, Carlos Salinas de Gortarinak tehát valódi ellenféllel kellett szembenéznie, olyannal, akinek tényleg esélye volt a választás megnyerésére. A PRI azonban nem vette komolyan a kihívást, egészen addig, míg az első részeredmények azt nem mutatták, hogy Cárdenas vezet. Akkor a számítógépek képernyői hirtelen elsötétültek. A kormány „klimatikai okokra” hivatkozott. Mire „megjavították” a rendszert, már el is készült a hivatalos végeredmény: az elnökválasztást Carlos Salinas de Gortari nyerte. A választási csalás nyilvánvaló volt, mégis a PRI elég erősnek bizonyult ahhoz, hogy hatalmon maradjon. Sőt, 1991-ben Carlos Salinas a Kongresszussal megszavaztatta, hogy az 1988-as elnökválasztás addig őrzött szavazócéduláit semmisítsék meg; ne maradjon fenn bizonyíték. Úgy tűnt, minden visszakerül a régi kerékvágásba. Az utóbbi húsz év azonban megmutatta, hogy mindez csak látszat volt.

Általános tendenciák

A tanulmány alapvető forrása a mexikói Szövetségi Választási Intézet [Instituto Federal Electoral, IFE] adatbázisa, pontosabban az abban őrzött választási eredmények. Fontos megjegyezni, hogy Mexikóban az elnökválasztással egy időben szenátor- és képviselőválasztás is zajlik. A képviselőház 500 fős: 300 fő egyszerű többség alapján a választókerületekből kerül ki, 200 fő pedig pártlisták segítségével szerzi 3 éves mandátumát. A szenátusi választások szövetségi egységek alapján zajlanak, amikből összesen 32 van; 31 állam és a szövetségi kerület (*distrito federal*). A szövetségi egységben legtöbb sza-

¹ Mario Vargas Llosa író jellemezte így a PRI uralmát Mexikóban.

² Aguilar Camín, Héctor 2009. PRI: ¿El poder para qué?, *Nexos*, 2009.03.01.

Elérhetőség: <http://www.nexos.com.mx/?P=leerarticulo&Article=207>. Letöltés 2012.05.27.

³ Tíz nappal az Olimpia megnyitása előtt, 1968. október 2-án a Három kultúra (Tlatelolco) téren a fegyveres erők a kormány ellen tüntető, a letartóztatott diákok szabadon bocsátását és az erőszakpolitika végét követelő tömegbe lóttek. A halottak száma több százra tehető.

⁴ (Michoacán, 1934–). Mérnök és politikus, Michoacán állam kormányzója, a valaha élt legnépszerűbb mexikói elnök, Lázaro Cárdenas fia.

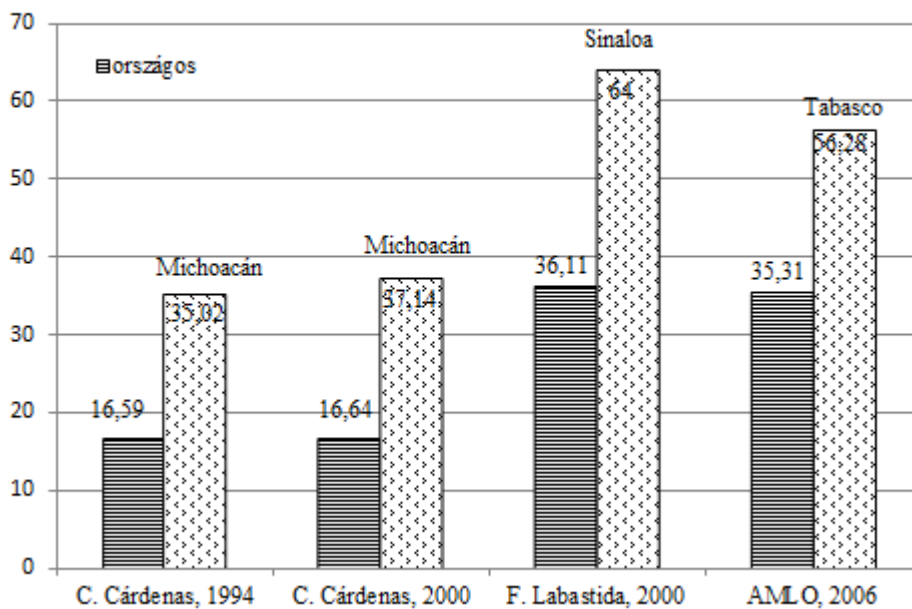
vezatot kapott párt két szenátort küldhet, a második legtöbb szavazatot kapott párt pedig egyet. A fennmaradó 32 helyet országos listán osztják szét.

Mindez azért lényeges, mert a rendelkezésre álló – 1994-es, 2000-es és 2006-os – választási adatok alapján arra lehet következtetni, hogy a mexikóiak hajlamosak pártalapon szavazni. Ha szimpatikus egy párt, szinte mindegy ki a jelölt, arra adják a voksukat az elnöki, a szenátusi és a képviselőházi választásoknál is. Illetve ez fordítva is működik, ha tetszik egy elnökjelölt, hajlanak arra, hogy az illető pártjára voksoljanak a többi esetben is.

Jellemző továbbá az elnökválasztásokra bizonyos lokalizmus. A jelöltek azokban az államokban, ahol születtek, vagy ahol tevékenykedtek, jóval magasabb szavazati arányt szoktak elérni, mint országos szinten.

1. ábra • Lokalizmus

Elnökjelöltek elért százalécai államonként

Forrás: Szövetségi Választási Intézet, Mexikó

A jelöltek általában hozzák saját területüket. A kérdés persze az, hogy az illető állam mekkora, pontosabban, mekkora a lakossága, hiszen Mexikón belül óriási különbségek tapasztalhatók. A legnépesebb Mexikó állam, 15 millió lakossal. Utána következik a szövetségi kerület 8,8 millió fővel, majd Veracruz (7,6 millió) és Jalisco (7,4 millió). Baja California Sur állam lakossága ugyanakkor alig több mint 600.000 fő.⁵ Nem véletlen, hogy a PRI a 2012-es elnökválasztásokra olyan jelöltet állított, aki korábban a népes Mexikó állam kormányzója volt. Ha Enrique Peña Nietónak sikerül Mexikó államot maga mögé állítania, olyan előnyre tehet szert, amit a többi jelölt nem biztos, hogy be tud hozni.

⁵ Instituto Nacional de Estadística y Geografía 2010. *Número de habitantes por entidad federativa 2010. Censo de Población y Vivienda 2010*, Mexikó: INEGI. Elérhetőség: <http://cuentame.inegi.org.mx/monografias/informacion/mex/poblacion/default.aspx?tema=me&e=15>. Letöltés: 2012.05.28.

A népességi adatok állandóan változnak. Mexikó lakossága 1950 és 2010 között több mint négyszeresére nőtt; 25,8 millióról 112,3 millió főre emelkedett. Ez a növekedés nem egyenlően oszlott meg az ország területén belül. Jelenleg (2000-2010) a mexikói populáció növekedési rátája 1,4%-os. Ennél jóval magasabb értékeket regisztráltak Quintana Roo (4,1%), Baja California Sur (4%), Chiapas (2%) államokban, illetve Querétaróban (2,6%), Baja Californiában (2,3%) és Aguascalientesben (2,2%). Előbbi három állam hagyományosan a baloldalt támogatja, utóbbi háromban a többség inkább a jobboldalra szavaz. A legalacsonyabb növekedési rátával a szövetségi kerület bír (0,3%),⁶ ahol a mexikói baloldal nagy támogatottságnak örvend. 1997 óta, mióta a szövetségi kerület vezetőjét nem az ország elnöke nevezi ki, hanem a poszt sorsa választások révén dől el, mindig a baloldal legnagyobb pártja, a PRD jelöltje nyert. Mivel Mexikón belül politikai választóvonal húzódik az ország fejletlenebb és szegényebb déli részei, illetve a tehetősebb észak között, közép- illetve hosszútávon nem mindegy, hogyan alakulnak a születési, halálozási és migrációs ráták, azaz területenként hogyan változik a népesség lélekszáma. A dél inkább a baloldalt, az észak inkább a jobboldalt támogatja. A határ 2006-ban a hivatalos adatok szerint nagyjából Michoacán, Mexikó, Hidalgo és Veracruz államok északi határánál húzódott.

A PAN és a PRD szereplése a hidegháborút követő időszak elnökválasztásain

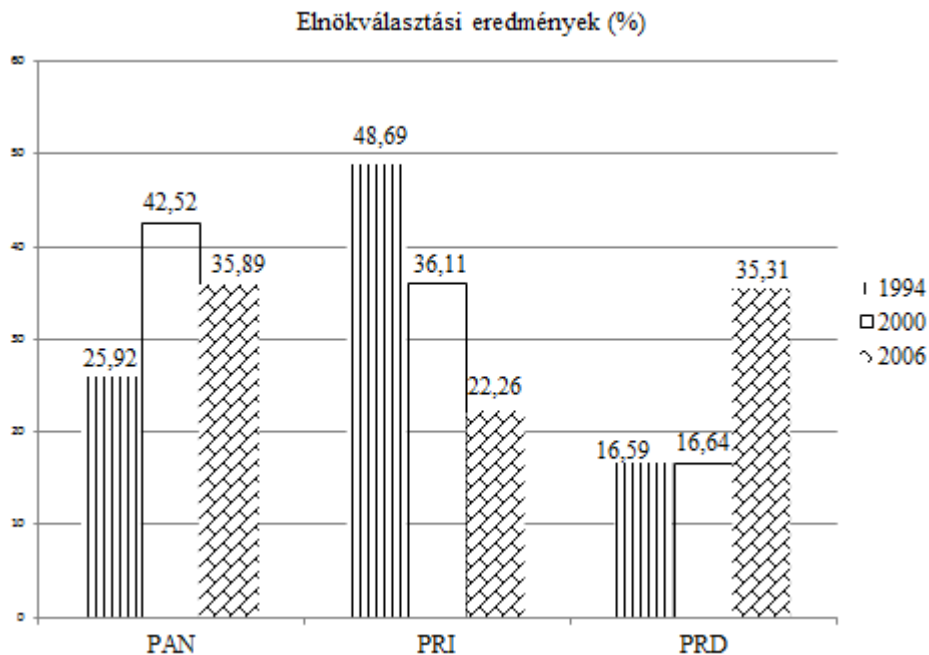
Vizsgáljuk meg az 1994-es, a 2000-es és a 2006-os mexikói elnökválasztási eredményeket a pártok szempontjából! Az 1939-ben Manuel Gómez Morín ügyvéd, tanár, a Mexikói Nemzeti Autonóm Egyetem volt rektora által alapított PAN [Partido Acción Nacional] már több mint félszázados múlttal büszkélkedhetett 1994-re. Jelöltje, Diego Fernández de Cevallos, nem szerepelt rosszul, a szavazótábor ¼-e őt választotta. Mégis, a párt számára az áttörést a 2000-es választás hozta meg. A mexikóiak többségének ekkorra már elege lett a PRI-ből. Mászt akartak. Változást. Ezt az igényt a pártok közül legjobban a PAN ragadta meg, s el tudta hitetni az ország lakosaival, hogy ha újat, ha változást szeretnének, rájuk kell szavazni. A párt elnökjelöltjére a lakosság több mint 40%-a voksolt. Azonban a PAN-t választók mindössze 28% tette ezt „magáért a jelöltért,” míg 66% azt nyilatkozta, hogy Vicente Foxra szavazott, mert változást akart.⁷

A 2000-es választás rendszerváltást hozott Mexikó életében. Nagy eufória kísérte, s óriási elvárások jelentek meg a horizonton. Ezeknek a Fox adminisztráció nem tudott teljes mértékben megfelelni, természetes tehát bizonyos csalódás. A választók „büntettek”, s a párt 2006-os elnökjelöltje, Felipe Calderón szerényebb, 36% alatti eredményt ért el.

A PRD [Partido de la Revolución Democrática] 1989-ben alakult, így 1994-ben történetében először indult elnökválasztásokon. Az elért nagyjából 16% így nem rossz, bár az is igaz, hogy 1994-ben Cuauhtemoc Cárdenasnak közel sem sikerült annyira megszorítani a hivatalos ellenfelet, mint 1988-ban, független jelöltként. A párt számára a nagy csalódást egyértelműen a 2000-es választások jelentették. A PRI-től elpártoló szavazók ugyanis a PAN-ba helyezték bizalmukat, a PAN szavazóbázisát növelték. A PRI „leépüléséből” a PRD nem profitált, szinte ugyanazt az eredményt érte el, mint 1994-ben. A látványos megerősödést a 2006-os elnökválasztás hozta, amikor a PRI-ből és a PAN-ból is kiábrándult mexikóiak több mint 35%-a adta szava-

⁶ A bekezdésben szereplő népesedési adatok forrása: Instituto Nacional de Estadística y Geografía 2010. *Principales resultados del Censo de Población y Vivienda 2010*, Mexikó: INEGI. 1,4.

⁷ A *Reforma* napilap felmérése. Idézi Aguilar Camín, Héctor 2000. *México: La ceniza y la semilla*. Mexikó: Ediciones Cal y Arena. 39.

2. ábra • Pártok erőviszonyai 1994-ben, 2000-ben és 2006-ban⁸

Forrás: Szövetségi Választási Intézet, Mexikó

zatát Andrés Manuel López Obradorra (AMLO). A hivatalos végeredmény szerint az első és a második jelölt között kevesebb, mint 1% különbség volt. Választási csalásra hivatkozva, López Obrador a szavazatok újraszámolását követelte. Ez csak a szavazatok 9%-nál történt meg. A Szövetségi Választási Bíróság 2012 szeptemberében kiadott hivatalos kommunikéjében⁹ a végeredmény még szorosabb lett: mindössze 0,58% különbség a PAN jelöltje, Felipe Calderón javára. A dokumentum elmarasztalta a hivatalban levő elnököt az elnökválasztási verseny befolyásolása miatt,¹⁰ illetve a vállalkozókat tömörítő *Consejo Coordinador Empresarial* azért, mert az általuk jegyzett broszúrák és spotok tendenciózusan befolyásolták a választókat – a baloldali diszkreditálásával –, tehát szereplésük az elnökválasztási kampányban részrehajló

⁸ A jobb áttekinthetőség végett, az ábrán csak a három fő párt szerepel, a választási koalíciók nem. Utóbbiakra azonban itt érdemes kitérni. Az 1994-es elnökválasztásokon a pártok még külön-külön indultak. A 2000-es választásokra két nagy koalíció alakult: a PAN és a Zöldek alkották a *Szövetség a Változásért* [Alianza por el Cambio], a PRD és néhány kisebb baloldali párt a *Szövetség Mexikóért* [Alianza por México] csoportosulásokat. A PRI nem lépett választási szövetségre más politikai erővel. 2006-ban a Zöldek a PRI-t támogatták. Választási koalíciójuk ugyanazt a nevet kapta, mint a 2000-es baloldali tömörülés: *Szövetség Mexikóért* [Alianza por México]. A baloldal a *Koalíció Mindenki Javáért* [Coalición por el Bien de Todos] néven hozott létre szövetséget. Ezúttal a PAN versengett egyedül. A választási koalíciók fontosak, ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy alapvető erejüket mégis a PRI, a PAN illetve a PRD adják, ezért lehet a választási eredményeket, mint a felsorolt pártok sikereit / sikertelenségeit megjeleníteni ezen a leegyszerűsített ábrán, a választási szövetségek feltüntetése nélkül.

⁹ *Dictamen relativo al cómputo final de la elección del presidente de los Estados Unidos Mexicanos, declaración de validez de la elección y de presidente electo* 2006.09.05. Mexikó: Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación.

¹⁰ Ekkor újra használatba került a *dedazo* kifejezés, de már *dedazo azul* néven. A régi PRI praktika felelevenítésére, a valódi verseny kizárására utal. Mivel azonban a PRI helyett a PAN-ról van szó, ez a *dedo / dedazo* kék, mert a Partido Acción Nacional színét viseli.

volt. Mindezeket a Bíróság szabálytalannak találta, de Felipe Calderón győzelmét nem kérdőjelezte meg, mondván a szabálytalanságok lakosságra gyakorolt hatása pontosan nem mérhető, azaz százalékokra nem konvertálható.

A választási kampány nem zajlott egyenlő esélyekkel 2006-ban. Kérdés ugyanakkor, hogy volt-e a választási csalás is, azaz beszélhetünk-e a szavazatok manipulálásáról? A mexikóiak nagyjából $\frac{1}{3}$ -a véli úgy, hogy igen.¹¹ Az ő érveiket foglalja össze Luis Mandoki¹² dokumentumfilmje: *Csalás, 2006* (Fraude 2006). Andrés Manuel López Obrador könyv alakban fogalmazta meg gondolatait: *A mafia elrabolta tőlünk az elnökséget* (La mafia nos robó la presidencia). AMLO nem vállalta az ellenzék szerepét, hogy ezzel elkerülje a hivatalos végeredmény és a PAN újonnan kormányzásának legitimizálását. Mexikó zsúfolásig telt főterén felesküdt Mexikó (morális) elnökének.

Kérdés, hogy a PRD 2006-os eredménye egyszeri megugrás volt-e, vagy valószínűsíthető, hogy a párt a legközelebbi 2012-es választásokon illetve középtávon, 30% feletti eredményeket ér majd el. Ehhez meg kell vizsgálni a mexikói politikai palettát. 2000 előtt Mexikóban a politikai életet általában két részre osztották: volt a PRI és a PRI ellenzéke.¹³ 2000-től kezdve, amikor az Intézményes Forradalmi Párt elvesztette a választásokat, megjelent a jobb – közép – bal, illetve a jobb – bal megkülönböztetés. A közép nagyon hamar kiürült, s a magát légius térben találó PRI jobb felé húzódott. A PRD így a baloldal egyedüli nagypártja maradt, komoly vetélytárs nélkül. Ezért valószínű, hogy 2006 után is 30% feletti választási eredményei lesznek.

A PRI szereplése a hidegháborút követő időszak elnökválasztásain

A hidegháború jegelte, azaz szinte megváltoztathatatlanra fagyasztotta a mexikói politikai életet. Az Amerikai Egyesült Államoknak ideológiai és stratégiai érdekei fűződtek ahhoz, hogy a vele több, mint 3.000 km-en határos Mexikóban „nyugalom” legyen, amit az észak-amerikai vezetés a PRI hatalomban tartásával vélt biztosított-nak. A bipoláris konfliktus végeztével az USA érdeklődése csökkent a szubkontinens iránt, kevésbé szólt bele a latin-amerikai államok politikai történéseibe, s ez kedvezett a belső „erjedésnek”. Számos helyen baloldali kormányok jutnak majd hatalomra, ami a bipoláris konfliktus éveiben elképzelhetetlen lett volna. Mexikóban azonban a poszt-hidegháborús effektus késve érezte hatását. Az 1994-es elnökválasztásokat nagyon magabiztosan nyerte a PRI, 48,69%-os eredménnyel. Ennek alapvető oka az a szimpátiahullám volt, ami a párt elnökjelöltje, Luis Donaldo Colosio¹⁴ meggyilkolása után nyilvánult meg a *Partido Revolucionario Institucional* felé. Hat évvel később viszont a lakosság többsége már mást akart; változást. Ezt nemcsak a nemzetközi helyzet kedvező alakulása segítette elő, hanem maga Ernesto Zedillo elnök is, a választási törvény reformjával, amelynek révén a Szövetségi Választási Intézet teljes autonómiát kapott. A PRI 2000-ben ugyan elvesztette az elnökválasztást, azonban továbbra is a politikai élet jelentős szereplője maradt, sőt, a voksok nagyjából $\frac{1}{3}$ -val a

¹¹ Meyer, Lorenzo 2006. Left and the Newborn Mexican Democracy: Can the three survive? Előadás. Latin American Briefings Series, Center for Latin American Studies, University of Chicago, Digital Media Archive, 2006.10.16. Elérhetőség: <http://mexicanstudies.uchicago.edu/page/media>. Letöltés 2011.11.24.

¹² A magyar felmenővel bíró mexikói-amerikai filmrendező, Luis Mandoki Somlo 1954-ben Mexikóvárosban született. Első nagyfilmje a *Motel* (1983), amit a *Gaby, egy igaz történet* (1987), és nemzetközi elismerés követte. A nyolcvanas évek végén az Amerikai Egyesült Államokban telepedett le.

¹³ Esetleg az ellenzékét tovább oszthatjuk lojális és valós ellenzékre.

¹⁴ (Magdalena de Kino, 1950 – Tijuana, Baja California, 1994). Közgazdász, tanár és politikus. 1988 és 1992 között a PRI elnöke. Népszerű, reformpárti politikus, az 1994-es választásokon a PRI elnökjelöltje.

legfontosabb ellenzéki párt. A soron következő 2006-os elnökválasztás azonban a PRI számára valóságos rémálomnak tűnhetett. Úgy csökkent a támogatottsága kb. 13%-ot 2000-hez képest, hogy nem is volt kormányon. Ha pedig az 1994-es adatokhoz viszonyítunk, a veszteség még drasztikusabb: a szavazók $\frac{1}{4}$ -e!

Ha ez a tendencia folytatódna, a 2012-es elnökválasztásokon a PRI a szavazatoknak mindössze 12%-át szerezne meg, s ezzel a párt kiszorulna a politikai erőteréből. RIP – *rest in peace* –, ahogy a tanulmány bevezetőjében szerepelt, s ahogy a pártot a PRI ellenfelei előszeretettel emlegetik. Ez azonban nem valószínű, hogy megtörténik. 2012-re a PRI megerősödésével és a PAN gyengülésével lehet számolni, mert a lakosság jelentős rétegei elégedetlenek a PAN 2006-2012-es ciklusával. Josefina Vázquez Motának, a PAN jelöltjének – az első női politikusnak, aki az ország legfontosabb posztjáért indul – ezért kevés esélye van arra, hogy megnyerje a választásokat. Pozícióját tovább rontotta Vicente Fox volt mexikói elnök állásfoglalása, aki azon az alapon, hogy saját pártjának, a PAN-nak nincs esélye nyerni, illetve hogy a baloldal győzelmét a „demokrácia érdekében” meg kell akadályozni, a PRI mellett állt ki, s szimpatizánsait is arra buzdította, hogy Enrique Peña Nietót, a PRI jelöltjét támogassák. Gustavo Madero, a PAN országos elnöke a következőképp reagált: „Ne felejtse el Fox Quesada úr, hogy az autoritarizmus illetve a politikai és gazdasági lemaradás évtizedei után Mexikóban, ő tűzte zászlajára a változást, következőképp inkongruens, ellentmondó és abszurd, hogy szavazatokat kérjen arra a pártra, amely ellen 2000-ben indult.”¹⁵ Fox döntése egy gyenge választási szerepléssel megtévezve megoszthatja a PAN-t. A pragmatikus avagy opportunista szárny csatlakozna a PRI-hez, a maradék pedig kispárttá zsugorodna össze a politikai paletta jobboldalán. Ezáltal a mexikói politikai élet kétpólusúvá válna. E foratókönyv szerint azonban nem a PRI, hanem a PAN tűnne el.

Százalékos elnökválasztási eredmények

Amíg Mexikóban az egy hegemon párt modell volt jellemző, addig a jelöltek az elnökválasztásokat nagyon magas eredményekkel nyerték meg. Például Miguel de la Madrid 70,99%-kal.¹⁶ 2000-től jellemző az országra a három nagy párt modell, s ebből következően a szavazatok megoszlottak. Vicente Fox 2000-ben 42,52%-kal nyert, 2006-ban pedig Felipe Calderón a voksok 35,89%-val lett Mexikó elnöke.¹⁷ Ez a csökkenő tendencia 2012-ben minden bizonnyal nem folytatódik tovább. A politikai közép kiürülésével, a bal- és a jobboldal megerősödésével, úgy tűnik, magasabb százalékos értékek fognak születni. 2012-ben talán csak egy 40% feletti eredménnyel lehet nyerni.

Új jelenségek a 21. századi mexikói politikai életben

Újdonságnak számít a mexikói civil szféra megerősödése. Ezek a mozgalmak és szervezetek azt a táguló űrt töltik be, amit az egyre kevésbé megbízhatóan tartott pártok

¹⁵ Vicente Fox llama a “cerrar filas” con quien resulte ganador en las elecciones, *La Grilla*, CNN México, 2012.06.03. Elérhetőség: <http://blogs.cnnmexico.com/la-grilla/2012/06/03/fox-llama-a-%E2%80%99Ccerrar-filas%E2%80%9D-con-quien-sea-ganador-en-las-elecciones/>. Letöltés 2012.06.19.

¹⁶ A legkirívóbb végeredmény minden bizonnyal José López Portillo nevéhez fűződik, ugyanis az 1976-os elnökválasztás idején a PRD még nem létezett, a PAN pedig nem indult. Így a hivatalos végeredmény 100% lett!

¹⁷ Meyer, Lorenzo 2006, *op. cit.*

hagytak és hagynak maguk után. A *Global Corruption Barometer* felmérésében a megkérdezetteknek különböző entitásokat, úgymint katonaság, rendőrség, egyház, egyetemek, politikai pártok, stb. kellett rangsorolni. Az 1-es érték jelentette a legkevésbé korruprtat és az 5-ös a legkorruprtabbat. A mexikói rangsorban a pártok kerültek a legrosszabb helyre 4,4-es átlagértékkel.¹⁸

Civil szervezet például a *Movimiento Regeneración Nacional*, rövidítve Morena [A Nemzeti Újjászületés Mozgalma]. Mexikó békés átalakítását tűzte ki célul, és személy szerint a PRD politikusát, Andrés Manuel López Obradort támogatja.

Csak pár hónappal ezelőtt alakult, de ország- és világszerte ismertté vált az *Én vagyok a 132. Mozgalom*. Megszületésének közvetlen előzményei Enrique Peña Nieto az Ibéramerikai Egyetemen tett, 2012 májusi látogatásához köthetők. A politikus elleni tiltakozást a hivatalos média minimalizálni próbálta, s a hírekben az szerepelt, hogy mindössze néhány rendbontó próbált zúrt teremteni; sikertelenül. Az egyetem hallgatói felháborodtak. 131-en nyíltan vállalták EPN-ellenes nézeteiket: videót készítettek, amelyen bemondják nevüket és hallgatói számukat, illetve bemutatják diákigazolványukat. A video felkerült a világhálóra és szimpátiahullámot indított el. Csakhamar csatlakoztak Mexikó más felsőoktatási intézményeinek diákjai is. Ekképp jött létre az *Én vagyok a 132.*

A mozgalom egyik alapvető követelése a médiaszektor megnyitása, és a jelenlegi tévés duopólium (*Televisa* és *TV Azteca*) megszüntetése. Cél az objektív tájékoztatás, és az, hogy a megbízható és nem részrehajló információhoz minél többen férhessenek hozzá. A hivatalos média szerepe a mexikói politikai életben már 2006-ban előtérbe került, hiszen kulcsfontosságúnak tekinthető annak megakadályozásában, hogy a PRD jelöltje, Andrés Manuel López Obrador megnyerje az elnökválasztásokat. 2012-re nemcsak az évekkel korábbi fekete legenda született újra, hanem a *Televisa* „saját jelöltet” is talált Enrique Peña Nieto személyében, akihez állítólag üzleti kapcsolat fűzi.¹⁹ Ugyanarról az eseményről igen elterő tájékoztatást kaphatunk a hivatalos tévécsatornák illetve az alternatív médián keresztül – a világhálót beleértve –, amint azt az Ibéramerikai Egyetem diákjai saját magukon megtapasztalhatták. Mexikóban csak a *Televisa* és a *TV Azteca* rendelkeznek országos lefedettséggel, és e két társaság műsorai a legnézettebbek. Televíziója szinte minden mexikói családnak van – a háztartások 92,5%-ban találunk tévékészüléket –, internet hozzáférhetőséggel és számítógéppel viszont csak kevesek rendelkeznek. Mégis fontos megemlíteni, hogy a számítógépek esetében az INEGI az utóbbi tíz évben 20%-os (!) növekedést regisztrált.²⁰ Középtávon fontos információs és kommunikációs tényezővé válhat a világháló.

Az 1994-es chiapasí felkelést szokás az első netháborúként illetve cyberfelkelésként jellemezni. Felmerül a kérdés, hogy a 2012-es mexikói elnökválasztást nevezhetjük-e majd az első netválasztásnak? Mekkora szerepe lesz a világhálón terjesztett híreknek és propagandának, illetve a net segítségével szerveződő és működő közösségeknek és civil szervezeteknek?

¹⁸ Transparency International 2010. *Global Corruption Barometer*.

Elérhetőség: http://www.transparency.org/country#MEX_PublicOpinion. Letöltés 2012.06.09.

¹⁹ Például Tuckman, Jo 2012. Archivos informáticos sugieren que Televisa vendió cobertura a altos políticos mexicanos, *The Guardian en español*. 2012.06.08.

Elérhetőség: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/jun/08/mexico-televisa-cobertura-politicos?intcmp=239>. [Letöltés 2012.06.24.]

²⁰ Instituto Nacional de Estadística y Geografía 2010. *Principales resultados del Censo de Población y Vivienda 2010*, Mexikó: INEGI. 98-99.

Kitekintés

A tanulmányban bemutatott, a mexikói elnökválasztásokra illetve általánosságban a mexikói politikai életre jellemző tendenciák arra utalnak, hogy a *Partido Revolucionario Institucional* nem fog eltűnni, sőt „visszatér”. Erőt és szavazatokat merít majd a PAN sikertelen hatéves ciklusából, ugyanakkor számolnia kell egy szintén erősödő PRD-vel, illetve a növekvő civil szférával, amely elsősorban a baloldallal szimpatizál. Ezért a 2012-es választások kimenetele nem egyértelmű. Kérdéses, hogy a PRI elegendő támogatottsággal rendelkezik-e a győzelemhez. Nem véletlen, hogy a párt támogatókat keres, s hogy az utóbbi időben egyre inkább nyitott a Katolikus Egyház felé. Felvetődött annak a lehetősége, hogy az alkotmány az Egyház által leginkább sérelmezett pontjain módosítsanak, ha a PRI jelöltje jut az elnöki székbe. A PRI tehát nemcsak a *Partido Acción Nacional* volt szavazóit, hanem a PAN hagyományos támogatóját, az Egyházat is megpróbálja maga mögé állítani. A 2012-es választásokon bipoláris politikai aréna várható; a két esélyes a PRI és a PRD.

Felhasznált irodalom

- Aguilar Camín, Héctor 2000. *México: La ceniza y la semilla*, Mexikó: Ediciones Cal y Arena.
- Aguilar Camín, Héctor 2009. PRI: ¿El poder para qué?, *Nexos* 2009.03.01. Elérhetőség: <http://www.nexos.com.mx/?P=leerarticulo&Article=207>. [Letöltés 2012. 05. 27.]
- Central Intelligence Agency 2011. Mexico, in *The World Factbook 2011*, Washington D.C.: CIA. Elérhetőség: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mx.html>. [Letöltés 2012.06.23.]
- Cosío Villegas, Daniel – Bernal, Ignacio – Moreno Toscano, Alejandra – González, Luis – Blanquel, Eduardo – Meyer, Lorenzo 2002. *Mexikó rövid története*, Budapest: Eötvös József Könyvkiadó.
- Foster, Lynn 1999. *Mexikó története*, Szeged: Pannonica.
- Hamnet, Brian 1999. *A Concise History of Mexico*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Horváth Gyula 1995. *Tanulmányok a mexikói forradalomról*, Szeged: JATE.
- Horváth Gyula 1984. A mexikói „hivatalos” párt megalakulása és 1938-as átalakítása, in Tarbai Gabriella, Meszerics Istvánné (szerk.): *A fejlődő országok múltja és jelene II*, Budapest: ELTE. 51-68.
- Instituto Federal Electoral 1994–2006. *Estadísticas y resultados electorales*. Elérhetőség: http://www2.ife.org.mx/portal/site/ifev2/Estadísticas_y_Resultados_Electorales/. [Letöltés: 2012.05.20.]
- Instituto Nacional de Estadística y Geografía 2010. *Principales resultados del Censo de Población y Vivienda 2010*, Mexikó: INEGI.
- Krauze, Enrique 2000. Amanecer democrático, *El País* 2000.08.01. Elérhetőség: http://elpais.com/diario/2000/08/01/opinion/965080809_850215.html. [Letöltés 2012. 05. 23.]
- Krauze, Enrique 2006. El mesías tropical, *Letras Libres*, 2006. június, 90. szám. Elérhetőség: <http://www.letraslibres.com/revista/convivio/el-mesias-tropical>. [Letöltés 2012. 05. 23.]
- Krauze, Enrique 2010. México contemporáneo (1988-2008), in Wobeser, von Gisela, ed.: *Historia de México*, Mexikó: FCE, 261-277.
- Mandoki, Luis 2006. *Fraude* (film). Mexikó: Contra el Viento Films.

- Meyer, Jean 2010. México entre 1934 y 1988, in Wobeser, von Gisela, ed.: *Historia de México*, Mexikó: FCE, 249-260.
- Meyer, Lorenzo 2006. Left and the Newborn Mexican Democracy: Can the three survive? Előadás. Latin American Briefings Series, Center for Latin American Studies, University of Chicago, Digital Media Archive, 2006.10.16. Elérhetőség: <http://mexicanstudies.uchicago.edu/page/media>. [Letöltés 2011. 11. 24.]
- Ramírez Cuevas, Jesús és Salces, Carlos 2011. *De la Barbarie a la Esperanza* (film). Los Angeles: Vamos Unidos U.S.A.
- Dictamen relativo al cómputo final de la elección del presidente de los Estados Unidos Mexicanos, declaración de validez de la elección y de presidente electo* 2006.09.05. Mexikó: Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación.
- Transparency International 2010. *Global Corruption Barometer*. Elérhetőség: http://www.transparency.org/country#MEX_PublicOpinion. [Letöltés 2012.06.09.]
- Tuckman, Jo 2012. Archivos informáticos sugieren que Televisa vendió cobertura a altos políticos mexicanos, *The Guardian en español*. 2012.06.08. Elérhetőség: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/jun/08/mexico-televisa-cobertura-politicos?intcmp=239>. [Leöltés 2012. 06. 24.]
- Villamil, Genaro 2012. Vicente Fox-Peña Nieto, el amargo spot, *Proceso* 2012.06.05. Elérhetőség: <http://www.proceso.com.mx/?p=309888>. [Letöltés 2012. 06. 18.]
- YOSOY132 (video). Feltöltés: Yo Soy, 2012.05.29. Youtube. Elérhetőség: <http://www.youtube.com/watch?v=t6LgxA-7FiM>. [Letöltés: 2012. 06. 04.]